

Lastadhusene og deres forløbere

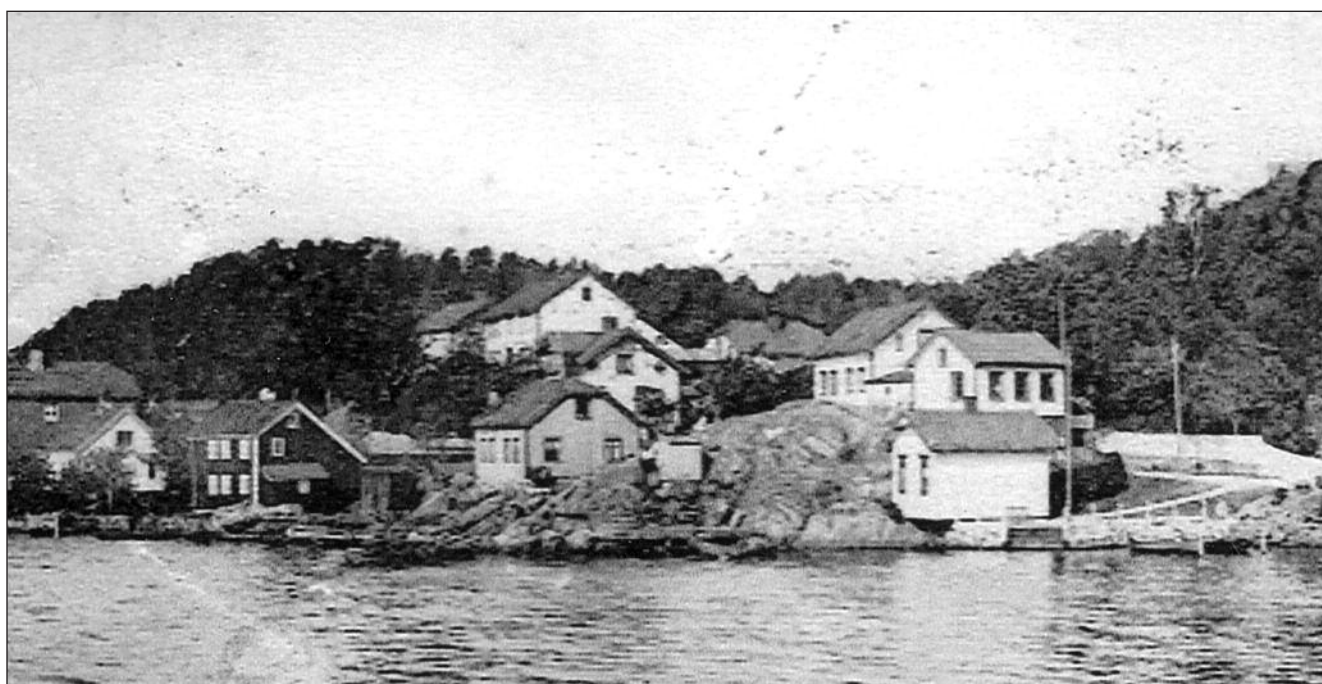
Av Theodor Vilshammer

Typehuse

Fra Englands-krigen sluttede i 1814 var eksporten af tømmer og trælast steget jævnt og dermed skibsfarten, skibsbygning og følgeindustri, fx jernstøberier, alene i Arendal kom der 2, der konkurrerede om at levere kakkelovne, kogeovne og komfurer. Velstand og rigdom fulgte heraf i den østlige del af Sørlandet, hvor der konstant var 40 skibe under bygning på de mange værfter. Tømmereksportørerne - skibsrederne - blev omtalt som «plankeadelen». Denne landsdel med Arendal og de nærliggende byer blev en magnet, som trak arbejdskraft til, ikke blot fra Norge, men også fra Danmark og Sverige. Inden for det nuværende Arendal var 500 skibe indregistreret. Skibene kom normalt hjem før jul og blev hjemme til om foråret, når isen var brudt op i fjordene og Østersøen samt i de danske bælter. Om vinteren, mens skibene lå fortøjet, blev skrog og udrustning repareret og fornyet. Skipperen var ansvarlig for sit skibs tilstand, og det var derfor en fordel, at han boede nær skibet. Én skipper skulle have borgerkab i en by, hvor han ikke nødvendigvis skulle bo, og derfor boede han normalt uden for byen.

Havstadhalvøen, som man ser på billedet, lå dengang

uden for byen. Her boede 6 skippere i huse, som står endnu. Husene har ca. 6 x 8 m grundflade. I første etage er der 2 stuer på 4 x 4 m med kakkelovne og køkken på 2 x 4 m med grue. Der er også forstue på 2 x 4 m med trappe til loftsetagen, og der var plads til en muret bageovn. De 3 huse havde samme udseende som mit barndomshjem, mens 3 andre huse var uden knæk i møneåsen. Et af husene har kvist. De er bygget i 1860-årene eller tidligere. Det varede ikke længe, før end man fik komfur, som blev placeret på det sted, hvor gruen var, og da blev den murede bageovn overflødig. De sidste bageovne blev fjernet i mellemkrigsårene og blev erstattet af bad og toilet. I loftsetagen var der 2 store rum med kakkelovne og vinduer i gavlene, og på siden af disse rum var der sovealkover med enten små vinduer i gavlene eller tagvinduer. Trappen fra forstuen gik op til et af de store rum. Man kan roligt betegne husene som «typehuse». Lastadhusene er kopier af de beskrevne. Tæt ved halvøen lå et reparationsværft med sejlløft, hvor man reparerede gamle sejl og syede nye. Fra værftet (Havstadverven) og helt ind til byen var der dybt vand helt ind til fjeldvæggen, og det var et ideelt sted at have skibene liggende om vinteren.

Forløberne til lastadhusene, Havstad, Arendal